

Sedad Bešlija, *Hercegovački sandžak u 17. stoljeću*. Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju, 2023, 330.

Hercegovački sandžak u 17. stoljeću, autora dr. Sedada Bešlije, predstavlja monografiju zasnovanu na doktorskoj disertaciji koju je autor odbranio 2015. godine na Univerzitetu u Sarajevu. Autor knjige, dr. Bešlija, kao osnovni cilj istraživanja postavlja detaljno proučavanje odnosa između Hercegovačkog sandžaka, centralne osmanske vlasti u Istanbulu i pokrajinskog centra Sarajeva. Također nastoji prikazati utjecaj vanjskih faktora na Hercegovački sandžak, položaj sandžak-begova u osmanskoj upravi te ekonomske prilike u vrijeme rata i mira.

U prvom poglavlju autor detaljno analizira opće stanje Osmanskog Carstva u 17. stoljeću, pri čemu političke događaje u Carstvu poredi s najvažnijim političkim zbivanjima u tadašnjoj Evropi. Ovaj period opisan je kao vrijeme velikih promjena koje su bile važne za opstanak Osmanskog Carstva. Kroz analizu događaja u 17. stoljeću pruža širi pogled na osmansku historiju, istovremeno prikazujući političke, društvene i vjerske okolnosti koje su utjecale na Bosanski ejalet.

U drugom poglavlju, koje je ujedno i najopširniji dio monografije, govori se o tome kako je Hercegovački sandžak bio važan granični sandžak i strateško područje Osmanskog Carstva, posebno zbog blizine Mletačke Dalmacije i Dubrovačke Republike, a istovremeno je imao važnu ulogu u vojnim, političkim i diplomatskim aktivnostima Osmanskog Carstva prema Jadranu. Sandžak-begovi su imali široke ovlasti i značajnu političku i ekonomsku moć, posebno zbog kontrole važnih puteva i solana u Gabeli i Novom.

Tadašnje sjedište sandžaka bila je Taslidža (Pljevlja), dok je Mostar bio najvažnije saobraćajno, trgovačko i privredno središte gdje su djelovale brojne zanatlije, poput obućara, kovača, mesara, berbera, kahvedžija i sahadžija. Najvažnije privredne djelatnosti ovog područja bile su trgovina i zanatstvo. Od 1633. godine u trgovini Mostara aktivnije učestvuju i nemuslimanski trgovci, uključujući Grke, Jevreje i Armence. Kafa i duhan imali su važnu ekonomsku i društvenu ulogu jer je kafa bila dio svakodnevnog života i društvenih okupljanja, dok je Hercegovina bila poznata po kvalitetnom duhanu.

Osim toga, Dubrovačka Republika bila je važan trgovački partner Hercegovine, iako je njen trgovački utjecaj tokom 17. stoljeća opao. Važan dio društvenog i kulturnog života činili su vakufi, džamije, tekije, mektebi, medrese, hamami, hanovi, mostovi i sahat-kule, kao i katoličke i pravoslavne crkve.

Treće poglavlje obrađuje Hercegovački sandžak tokom Kandijskog rata (1645–1669) i osmanske vojne, političke i diplomatske aktivnosti. Analiziraju se i pobune kršćanskog stanovništva, saradnja katolika i pravoslavaca, uloga franjevac, kao i napadi uskoka i hajduka.

Četvrto poglavlje posvećeno je Bečkom ratu i Morejskom ratu te njihovim posljedicama za Hercegovinu. Autor analizira politička i vojna zbivanja tokom posljednjih godina 17. stoljeća, uključujući djelovanje katoličkog svećenstva na području Hercegovine i Dalmacije. Krajem stoljeća prijetnja habsburške okupacije Bosne predstavljala je ozbiljan problem i za Hercegovački sandžak, što je dodatno pogoršalo ekonomske i društvene prilike.